23րդ ՏԱՐԻ — ՇԱԲԱԹ 7 ՄԱՐՏ 1892 — ԹԻՒ 165

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԲԵՐԱ, ՄԵՆ ՓՈՂՈՑ, ՍԻՓԼԻ Տ'ԱԼԷՐ
Խմբագրության ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն ետ չի դարձուիր

Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK"
Péra, Cité d'Alep, CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գոլոյ համար	Տարեկան	300	Թիւ	75 դր. մեծ
»	Վեցամեայ	150	»	40 » »
Գաւառներու	Տարեկան	300	»	100 » »
»	Վեցամեայ	150	»	50 » »
»	Եռամեայ	75	»	25 » »
Օտար երկրաց	Տարեկան	300	»	25 ֆրանգ

Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ
(Դրամի փոխարէն փոստայի փուլ կ'ընդունուի 100 դրչ.ի տեղ 115 դրչ.)

درسعادت حلب چارشوسنده ك اوغلنده
حیرینیك غزتهسی ادارهخانه سی

10 ՓԱՐԱՅ

ԲԵՐԱՅԻ ԵԼՄՏԱՑՈՑՑԸ

Տխրութեան զանգակի մը առաջին զօղանջին պէս հնչեց Պոլսեցիներու ականջին հինգշաբթի օրուան Հայրենիքի այն տեղեկութիւնը թէ Բերայի Արուեստանոցի Ուսումնասիրաց հը քարուքանդ կ'ըլլայ։ Երկու եւ րեք օր է Պոլսի ամէն անկիւն ամէն բերնի մէջ մէկ հարցում մը միայն կայ.

—Ի՞նչ, հայ աղջիկները պիտի երթան մարապետներուն գո՛ւռը զարնել, նայեցէ՛ք, ողորմեցէ՛ք, դոչելով։

Ձենք ուզեր ընդհանրութեան կսկիծն աւելցնել նկարագրելով այն սրտաճմլիկ տեսարանները որոնց նկարագրութիւնները քանի մը օրէ ի վեր մեզ կը հասնին։ Թախիծը կը տիրէ Բերայի ամէն տան մէջ. մանաւանդ աղջիկները կուլան ըսելով թէ զմեզ այսպէս օտարին գի՛րկը պիտի նետէ մեր աղուն։

Իսկ մենք ապասելով որ Ս. Պատրիարքը Հայրն ու Վարչութիւնը վերջ դնելին այս վիճակին և վտիտ վտանգին առջեւն առնել, տեղեկութեան ուրիշ զօղանջ մըն ալ հընչեցնենք։

Բերայի Թաղային մատակարարութիւնը լաւ վիճակի մէջ չէ։ Մեր առած տեղեկութիւններուն համեմատ եկեղեցին արդէն սկսած է պարտքի տակ մնալ, և այսուհետեւ ալ տարեկան հազիւ ապէ բայ ուներնալու վտանգին մէջ է, եթէ թաղեցիները չխրթան աւելի պարտաճանաչ ըլլալ։ Առ այժմ բաւականանք թիւերով խօսիլ, ցոյց տալու համար թէ Բերայի եկեղեցին մատակարարութիւնը որպիսի՛ դառիվայրի մը վրայէն վար կը սահի։

Բերայի կաթուածոց մատակարարութիւնը ի սկզբան ամսական 45 ոսկի յատկացուցած էր Նարեկեան վարժարանին և Արուեստանոցի ուսումնասիրաց համար։ Այս գումարին վրայ կ'աւելցնար ամսական 20 ոսկի որ կը դոյանար Թոշակներէ։ Սակայն ամսական 65 ոսկին չբաւելով, տարեկան 40,000 գուրուշի բայ մը կը դոյանար. Նուրհան Էֆէնտիի մատակարարութիւնը կը դոյեր այդ բացը հանգանակութեան զանազան միջոցներով։

Այս դրութիւն փոխուեցաւ 1891ի մարտին. Նարեկեան վարժարանը բոլորովին բաժնուեցաւ Արուեստանոցէն. առաւ իր ամսական 45 ոսկին, որոնց վրայ պիտի աւելցնէր ամաթոչակներն և զանազան հանգանակութիւնները ու պիտի կարգադրէր իր գործը։ Մատակարարական այս դրութեան հաշուեկշիռն երեւցաւ 1891 դեկտեմբեր 31ին։ Նարեկեան վարժարանէն պարտք եղած էր 29,500 գուրուշ զոր եկեղեցին պիտի վճարէր։

Իսկ Արուեստանոցն ալ աւելի բարեյաջող մատակարարութիւն մը չէր ունեցած։ Անոր դրամագլուխն էր 66,000 գուրուշ որուն 500 ոսկին Ներսէսեաններու նուէրն. 1891 դեկտեմբեր 31 ին այդ դրամագլուխն ալ 35,000 դահեկանի, ու Արուեստանոցի եւ Ուսումնարանի մատակարարութենէն բայ մը կը մնար մօտաւորապէս 20 հազար դահեկան։

Ուրեմն 1891 մարտէն մինչեւ 1891 դեկտեմբեր 31, Բերայի եկեղեցին պարտաւոր էր վճարել

Նարեկեան Վարժարանի պարտք	29,500 ղր.
Արուեստանոցի եւ ուսումնասրահի պարտք	20,000 »
	49,500

Այդ պարտքը պէտք էր վճարել, բայց ո՞վ պիտի վճարէր. եկեղեցին մնուկը անկարող էր, կալուածոց հոգաբարձութիւնը չէր կըրնար վճարել, նուէր տուող չկար։ Կարգադրուեցաւ այս վճարումն հետեւեալ կերպով։ Երկու կաթիներ կային, մին 500 ոսկիի, միւսը 400 ոսկիի, զորս եկեղեցին մնուկին յանձնած էր կալուածոց հոգաբարձութեան. ան ալ այդ ստակը կը դործածէր եւ անոր արդիւնքը կը յատկացնէր կաթիներուն արամադրութեանց դործադրութեանը, ուրուէ կորուստ մը չկար ո՛չ եկեղեցիին, ո՛չ կալուածներուն։ Երբ հարկ եղաւ վճարել 49,500 ղրի պարտքն, ուրիշ միջոց չգտան բայց եթէ կալուածոց հոգաբարձութենէն առնել այդ կաթիներու դումարներն եւ անով վճարել դպրոցներուն պարտքը։ Ահա ալ այսպէս եղաւ։

Ահա կարգադրութեամբ եկեղեցին երկու տեսակ պարտքի տակ մնաց։ Նախ ինք է որ այսուհետեւ պիտի վճարէ այն դումարը զոր հարկաւոր է կաթիներուն արամադրութիւնները դործադրելու համար։ Ահա նպատակով եկեղեցին պիտի վճարէ ամէն տարի 37 ոսկի. ըսել է որ եկեղեցին հարիւրին 7½ ով փոխառութիւն մը ըրած եղաւ վճարելու համար պարտք մը որմէ ո՛ւ և է հասոյթ չհայ իրեն։

Բայց գործն այս տեղ չվճնար. 400 ոսկիի կաթկէն 200 ոսկին ուրիշ եկեղեցիի մը պիտի տրուի երբ մեռնի կաթակատար կինն. այդ օրը Բերայի եկեղեցին պիտի պարտաւորի պարտքի տեղ դործածած 200 ոսկին հատուցանել։

Մէկ խօսքով, 49,500 գուրուշի պարտքը վճարուած չհամարուիր։

* * *

Ահա անցեալն է. դանք ապագային։ Արդէն գրեցինք թէ կալուածոց Հոգաբարձութիւնն յատկացուցած է 30 ոսկի Նարեկեան վարժարանին, և 25 ոսկի ալ Արուեստանոցի ուսումնասրահին, բայց այս գումարները ոչ մէկուն, ոչ միւսին կը բաւեն։

Նարեկեան վարժարանը, կարգ մը ծախքեր եկեղեցիին վրայ անցընելով հանգերձ, պիտի ունենայ տարեկան բայ մը 48,000 գուրուշի, ինչպէս կը տեսնուի ելմուտքէն։

Արուեստանոցի հաւանական բացն ալ այս տարուան համար կը հաշուի 26,000 գուրուշ. թէեւ ուսումնասրահը պարզ ծաղկոցի վերածուած ըլլայ, բայց ծախքերը նուազած չեն։

Սակայն եկեղեցին ինքն ալ բայ ունի. հաւանական հասոյթներն և հաւանական ծախքերու ելմուտքի մը չինուելով տեսնուեր է թէ այս տարի 25,000 գուրուշ կը բանայ եւ կեղեցին, զոր դոցելու համար կը յուսան արտակարդ հասոյթ, որ ուրիշ բանէ առաջ չդար բայց եթէ... մի քանի հարուստներու մահէն։ 1891ի բացը դոցուած է եղեր այս կարդի հասոյթներով։ Սակայն կը մտածենք որ եկեղեցիին բացն ուրիշ հասոյթներով դոցուի։

Սակայն ինչ որ ալ ըլլայ յայտնի է թէ եկեղեցին այս տարի բայ պիտի ունենայ

Նարեկեան վարժարանի համար	48,000 ղր.
Արուեստանոցի եւ Ուսումնասրահի համար	26,000 »
Եկեղեցիի բացը	25,000 »
Եթէ ասոնց վրայ ալ աւելցընենք Շիշլիի գերեզմանատան ծախքերու բացը, տարեկան	8,000 »
	107,000 »

Ուրեմն Բերայի եկեղեցին այս տարի պիտի ունենայ 1,000 ոսկիի բայ մը։ Եթէ ենթադրենք որ այս բացին մէկ քառորդը սխալ հաշուի արդիւնք ըլլայ, մէկ քառորդն ալ դոցուի զանազան միջոցներով, դարձեալ բայ կը մնայ 500 ոսկին, գումար մը որ կը համապատասխանէ 1891 տարուան բացին։

Եւ այս սքանչելի արդիւնքները ձեռք բերելո՞ւ համար էր որ ամէն միջոց ի գործ դրուեցաւ որպէս զի ըստ օրինի ժողովրդային քուէով Թաղական խորհուրդ մը չընարուի։

Ո՞ինչ ըսենք Թաղի մը ուր կը գտնուին Պոլսի ամէնէն հարուստ Հայերն, և սակայն չկրնար ո՛չ կանոնաւոր վարժարաններ ունենալ, ո՛չ հաւատարակչռեալ եկեղեցի մը ունենալ, և ոչ ալ օրինաւոր Թաղական խորհրդով մը կառավարուելու ընդունակ ըլլալ։

Ու այդ Թաղեցիներն են որ կ'ուզեն ազգին ամէն գործերը վարել։

ՈՒՍԵԱԼ ԹԷ ԱՆՈՒՍ

Ահա՛ խնդիր մը որքան չհաղորդիւ, այնքան անակնկալ, եւ որ կրնայ նոյն յեղաշրջել տարիներէ ի վեր մեր մէջ օրէնքի՝ գրեթէ կրօնքի կարգ անցած դրութիւն մը։

Դեռ մեր ընտանեկան յարկերէն անհետացած չէ բոլորովին տղետ նախապաշարեալ մայրերու ազգեցութիւնը, դեռ մեր պարոյներու զարգացման համար ի գործ դրուած ճգնոց արդիւնքը չենք վայելած մեր ընկերականութեան մէջ, դեռ մեր նպատակին հասնելու համար բռնած ճամբուն կէսը չենք ըրած, եւ կ'ուզենք ետ դառնալ, յոդնած, թուլցած, զղջացած...

Ասահովապէս քառորդ դարէ մը աւելի է որ մեր ամէնէն բարձր դասակարգերէն սկսեալ մինչեւ յետին աղքատը վարժարան կը ղրկէ իր աղջիկը, նուիրական պարտք մը կատարելու խղճմտութեամբ։ Կը ճանչնամ այրի, չքաւոր կիներ՝ որոնք տաժանելի աշխատութեամբ վաստակած դրամին փոխանակ մսավաճառին տալու՝ զրավաճառին ձեռքը կը լեցունեն, ամրողջ դպրոցական չրջանի մը միջոցին գրեթէ ցամաք հաց ուտելով չարունակ, որպէսզի ուսմունքէ զուրկ չը մնայ իրենց աղջիկն, եւ այս զոհողութիւնները կատարուելէ ետքը, երբ մեր իղձերուն այնքան մօտ կըզգանք ինքզինքնիս, այսօր արական սեռին ամէնէն զարգացեալ դասուն մէջէն ձայն մը կը բարձրանայ ու կը պոռայ մեր երեսին թէ. «Ուսեալ կինը կին չէ»։

Է՛հ, ինչո՞ւ։

Որովհետեւ ուսեալ կանայք «կ'արհամարհեն եղեր Թուիքօթէօղին, Ջլամանին ու Մխոին խանութները», որովհետեւ «ցոյց չեն տար եղեր իրենց ոտքին սիրուն պճեղը». մէկ խօսքով որովհետեւ պճնասէր ու պչրասէր չեն եղեր, եւ որովհետեւ կ'երեւայ թէ պչրող կիներն են որ կը մաքրեն իրենց տղաքն երբ քիթերնին վազէ ու կը հակեն իրենց ծառանեւրուն եւ տանը կառավարութեանը։

Չեմ հասկնար թէ ի՛նչպէս կրնայ հաւատալ պչրանքի գաղափարը տանտիկնութեան ու մայրութեան գաղափարներուն հետ, եւ թէ ի՛նչպէս կրնայ ուսումը սպանիլ այդ գերազանցապէս մարդկային ու բնական պարտականութեանց զգացումը կնոջ մը սրտին մէջ։

Տարակոյս չունիմ թէ կան արանց մէջ մտածուր ճաշակներ, որոնք կը խորշին մշակուած մտքի մը երբութիւններէն, եւ կնոջ ատաղձը կը փնտռեն միայն, բայց կ'ըզձայի հաւատալ որ լոկ տգէտ դասուն մէջ մնացած ըլլային ատոնք, եւ անոնց կորսուած դատը պաշտպանելու քմահաճոյքը զուտ գրական պչրանք մը եղած ըլլար այն գրիչներուն համար, որոնք իրենց հրապոյրն ամէնէն այլանդակ խընդիրներու մէջ իսկ փորձելու չեն վարանիր։

Սակայն լրջօրէն պնդել թէ լաւագոյն կիները տգէտ աղջկանց մէջ պէտք է փնտռել, ուրանալ է մտքին կարողութիւնը որ ուսմամբ կը զարգանայ, եւ իր աղդեցութիւնն ի գործ կը դնէ կեանքի այլ եւ այլ պարագաներուն մէջ։

Ուսեալ դասուն մէջ կան անչուշտ պարտազանց տան տիրուհիներ, անհոգ մայրեր, բայց անուններուն մէջ ալ չկա՞ն որ իրենց տուները կը քանդեն, իրենց ընտանիքը կը քայքայեն։

Տգէտ կանանց մէջ հազուագիւտ չեն խելացի, աշխատ, լուրջ անձնաւորութիւններ, որոնց առջեւ հիացման ազազակ մը կ'արձակենք. «Ինչ պիտի ըլլար եթէ ուսմունք առած ըլլար»։

Իսկ երբ հանդիպինք ուսեալ բայց թեթեւամիտ կնոջ մը, որ «իր չրջագեսթին վայելուչ հանդրիւռմուին» միայն կը մտածէ, կամ ոչինչ պատճառ մը կը փընտռէ ամուսնոյն հետ վէճեր բռնուելու համար, կը զոչենք. «Մե՛ղք որ ուսմունք առած է»։

Կարելի չէ որ ուսումը յոռի կիներ արտադրած ըլլայ մեր ընկերութեան մէջ. ընդհակառակն ուսման պակասն է ըստ իս որ այնքան վնասներ կը հասցունէ մեր ընտանեկան կեանքին։

Մեր դպրոցները դատարակութեան կատարեալ կաղապարներ չեն որ վերջնական ձեւը տան իրենց յանձնուած նիւթերուն։ Մինչեւ հիմա իրենց գործն եղած է սկզբնական ծանօթութիւններով պատրաստել աղջկանց միտքը այն գաղափարներուն ու զղացմանց, զորս պիտի ստանան անոնք ապագային ընտանեկան ու ընկերական չրջանակներու մէջ։ Աչխատասիրութեան, թուաբանութեան, քերականութեան, ֆրանսերէնի ու դաչնակի դասերը՝ որ կը կազմեն զրեթէ մեր դպրոցներու բովանդակ ծրագրերը, չեն կըրնար աղդել աշակերտաց բարուց վրայ, եւ ոչ ալ ապրելու եղանակը սովրեցնել անոնց։

Մեր մէջ ուսումնասիրաց աղջիկ մը ընդունակ միտք մըն է եւ ոչ ուրիշ բան. մօրմէն ետքը՝ ընթերցումներն ու յարաբերութիւնները պիտի կազմակերպեն զինքը, եւ ճչդեն իր վարքն ու բարքը։ Եւ մեր մայրերն ընդհանրապէս հեռու լուրջ պարտականութեան մը գաղափարը մչակելէ՝ հպարտութեան, յատկենութեան, պանծալոտութեան ոգին կը սնուցանեն իրենց աղջկանց մէջ, գեղազմայլ երազներով օրօրելով այդ խոչոր պերճհները, որոնց իրականութիւնը երբեք չը պիտի դանեն կեանքի մէջ։ Փոխանակ չափաւորելու անոնց խօլ ցնորքները եւ զործնական, լուրջ պարտականութեանց վրայ դարձնելու ուշադրութիւնն, կը քաջալերեն այդ մատղաչ հոգիներու տենչանքը, արծարծելով ու յուսադրելով զանոնք իրենց յատկենական անխոփոխ պատասխաններովը. «Հարս ըլլաս նէ ետքը...»

Դալով ընթերցանութեան՝ ո՞վ պիտի ուզէ զայն, եթէ մայրը տգէտ է, ո՞վ պիտի արգիլէ այդ անփորձ աղջիկը կարդալէ այնպիսի գրքեր, որք կը զրգռեն երեւակայութիւնը եւ միտքն ու սիրտը անիրանալի անուրջներով կը լեցունեն, ո՞վ պիտի տայ անոր ձեռքը «Լտկառ Քինէն ու Լիմէ Մառթինը» որոնց մէջ սորվի առաջուց սիրել այն ընտանիքը զոր պիտի կազմէ, այն կեանքը զոր պիտի վարէ, պարտքի եւ տառապանքի կեանքը։

Պալատներու, կառքերու, թատրոններու, բանաստեղծներու, ծաղիկներու մոգական ու բուրումնաւէտ երկրին մէջ թափառող երեւակայութիւնը նեղ եւ մութ պիտի գտնէ իր ամուսնոյն խոնարհ չարիքը, երբ նոյն իսկ այդ մութ չարիքին լոյսն ըլլալու աղնիւ փառասիրութեան անկարող է։ Եւ զպրոցին մէջ սորված կատարակի խնդիրները, խոնարհած բայերը, դոյ ըրած ոտանաւորները չը պիտի դան օգնել իրեն աւելի աղջամուղ, աւելի զործնական ըլլալու։

Գրքերու չափ, թերեւս ալ աւելի, յարաբերութիւններն են որ կը կազմեն աղջկան մը դաստիարակութեան մասը. բայց ո՞վ պիտի ընէ այդ ընտրութիւնը։

Մայր մը՝ որ չկրնար ուսումնասիրել իր ապրած միջավայրին բարքերը, որ անկարող է զանազանել վնասակար տեսակցութիւնները օգտակար ընկերութիւններէն, երբ կարող չէ քննել ու կարդալ իր աղջկան վարմունքին մէջ անդիտակից կրած լաւ կամ յոռի տպաւորութիւնները, ո՞վ կ'ուզէք որ ընէ այս ամէնը իր աղջկանը համար։

Եւ այսպէս կը կազմակերպի մեր իւրական նոր սերունդը ընդհանրապէս ուսեալ կամ անուս։ Հպարտ, մնապարծ, մին իր ուսման, միւսն իր գեղոյն, ուրիշ մը իր օժիտին վրայ, սին հաճոյքներ, օգտչին վտառքեր միայն երազելով ամուսնութեան մէջ, երբ կեանքի իրականութիւնը կուգայ լուրջ եւ անփառունակ տնկոսիլ իր առջեւ, հմայքի, գժրադէպ ու խելայեղ կը կորսնցնէ բոլորովին իր մտքին ուղղութիւնը։

Այդ աղջիկները կը նմանին նորընծայ գինուորի մը, որուն նուագարան մը կուտան ձեռքը, համոզելով որ գինուորական հանդէսներու սլիտի մասնակցի, ու հաքը պատերազմի կը զրկեն առանց գէնքի, առանց մարդանքի։

Այս թերութիւնը ուսեալներուն յատուկ մոլութիւն մը չէ սակայն, ընդհանուր հայ իգական սեռին մէկ ախտն է, եթէ կը ներուի այսպէս ըսել, որուն դարմանը տգիտութեան մէջ վնասելով չարաչար կը սխալինք, քանի որ բուն իսկ մեր մայրերուն տգիտութեան հետեւանքն եղած է։ Աւելի ոչ, աւելի կարեւորութիւն տալով ուսման, աւելի խնամք տանելով անոր ուղղութեան, կրնանք ունենալ մայրեր բաւական զարգացած՝ կարող ըմբռնելու իրենց աղջկանց բարոյական պէտքը նիւթականին չափ, եւ կոչնունին հաճոյքէն վեր դասել տալու անոնց։

Մեր ուսեալ աղջիկները եթէ կատարեալ կիներ չեն եղած իրենց երիտասարդ տարիներուն մէջ, աւելի փորձառութիւն պիտի ստանան հասուն տարիքի մը հետ, եւ անչուշտ լաւ մայրեր պիտի ըլլան ապագային, որովհետեւ կրթուած միտք մը կանուխ կամ ուշ կը ճանչնայ իր սխալը, եւ անոր հետեւանքէն խրատուած՝ կը սթափի, կը հասկնայ անոր պատճառը եւ հետզհետէ կ'ուղղէ ինքզինքը։

կատարելագործուելու , օգտակար ըլլալու ձգտումը զարգացեալ դատողութեան մը գործն է ։

Իր երազներուն մէջ խարուած այդ կինը չը պիտի ուզէ նոր պատրանքներու զոհ տալ իր զաւակն ալ ։ Իր անձնական փորձառութիւնը անոր պատեհարակուսութեան հիմը պիտի կազմէ ։

Մինչդեռ միտք մը՝ որուն կարողութիւնները մշակուած չեն , կը սիրէ իր յանցանքները իբր թէ իր երես հանած վաւակներն ըլլային անոնք , չուզեր որ մէկը զգուշի անոնց , եւ եթէ զգբաղդ ըլլայ անոնց պատճառաւ , միշտ ուրիշները կը մեղադրէ , ինքզինքը երբեք ։

Այս կնոջ քո՞վ է արդեօք որ պիտի գտնեն արք «վերջին դաղարը իրենց երազներուն ։»

Շատ ճիշդ կ'ըլլայ ըսել թէ մեր ուսման ուղղութիւնը սխալ է , թէ մեր աղջիկները իրենց սպասող կեանքին չեն պատրաստուիր ։ բայց ըսել թէ աղջիկ մը պէտք է տգէտ ըլլայ , թէ պէտք է իր միտքը վայրենի անտառներուն պէս անտաչ ու անյարդ մնայ , այն միակ մեղքն է զոր չենք կրնար ներել մինչեւ իսկ մեր ամէնէն չատ չփանալու իրաւունք ունեցող գրիչներուն ։

ՍԻՊԻԼ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՎԻՃԱԿԱԳԻՐ

Ֆրանսայի երկաթուղիներուն երկարութիւնն է 37,933 քիլոմեդր , որ է ըսել երկրին տարածութեան 1000 քառակուսի քիլոմեդրին վրայ 71 քիլոմեդր եւ մէկ միլիոն բնակչի վրայ 989 քիլոմեդր ։

Գերմանիոյ երկաթուղիներուն երկարութիւնն է 41,908 քիլոմեդր , որ է ըսել երկրին տարածութեան 1000 քառակուսի քիլոմեդրին վրայ 79 քիլոմեդր եւ մէկ միլիոն բնակչի վրայ 847 քիլոմեդր ։

Անգլիոյ երկաթուղիներուն երկարութիւնն է 32,673 քիլոմեդր , որ ըսել է երկրին տարածութեան 1000 քառակուսի քիլոմեդրին վրայ 102 քիլոմեդր եւ մէկ միլիոն բնակչի վրայ 862 քիլոմեդր ։

Աւստրիոյ-Հունգարիոյ երկաթուղիներուն երկարութիւնն է 26,553 քիլոմեդր , որ ըսել է երկրին տարածութեան 1000 քառակուսի քիլոմեդրին վրայ 42 քիլոմեդր եւ մէկ միլիոն բնակչի վրայ 642 քիլոմեդր ։

Հոլանտայի երկաթուղիներուն երկարութիւնն է 2,577 քիլոմեդր , որ ըսել է երկրին տարածութեան 1000 քառակուսի քիլոմեդրին վրայ 81 քիլոմեդր եւ մէկ միլիոն բնակչի վրայ 364 քիլոմեդր ։

Պելճիքայի երկաթուղիներուն երկարութիւնն է 5,263 քիլոմեդր , որ ըսել է երկրին տարածութեան 1000 քառակուսի քիլոմեդրին վրայ 173 քիլոմեդր եւ մէկ միլիոն բնակչի վրայ 836 քիլոմեդր ։

Սպանիոյ երկաթուղիներուն երկարութիւնն է 9,878 քիլոմեդր , որ ըսել է երկրին տարածութեան 1000 քառակուսի քիլոմեդրին վրայ 20 քիլոմեդր եւ մէկ միլիոն բնակչի վրայ 582 քիլոմեդր ։

Իտալիոյ երկաթուղիներուն երկարութիւնն է 12,907 քիլոմեդր , որ ըսել է երկրին տարածութեան 1000 քառակուսի քիլոմեդրին վրայ 43 քիլոմեդր եւ մէկ միլիոն բնակչի վրայ 427 քիլոմեդր ։

Ռուսիոյ երկաթուղիներուն երկարութիւնն է 30,957 քիլոմեդր , որ ըսել է երկրին տարածութեան 1000 քառակուսի քիլոմեդրին վրայ 6 քիլոմեդր եւ մէկ միլիոն բնակչի վրայ 302 քիլոմեդր ։

Զուէյերիոյ երկաթուղիներուն երկարութիւնն է 3,070 քիլոմեդր , որ ըսել է երկրին տարածութեան 1000 քառակուսի քիլոմեդրին վրայ 73 քիլոմեդր եւ մէկ միլիոն բնակչի վրայ 1,036 քիլոմեդր ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՏԱԼԻԱ

Հեռագիրն արդէն լուր բերաւ թէ Իտալիոյ ելմտացոյցն հաւասարակշռուած չէ , ո՛չ անցեալ տարուան համար , ո՛չ գալիքին համար ։ Վերջացող տարին ցոյց կուտայ 30,000,000 ֆրանքի բաց մը ։ Եկող տարին այս բացը պիտի բարձրանայ 80,000,000ի եւ մտատանջութիւնը կը տիրէ Իտալիոյ մէջ ։

Իտալիոյ արդի նախարարապետը խոհական եւ խելացի քաղաքագէտ մըն է ։ կը գոյ թէ ելմտական հիւանդութեան միակ դարմանը խնայողութեան մէջ կը կայանայ , եւ այդ խնայողութիւններն ալ պէտք է ընել զինուորական ծախքերու մէջէ ։ Սակայն չկրնար բերանը բանալ եւ առաջարկել այդպիսի խնայողութիւն մը ։ Իտալիա չատ նախանձախնդիր է իր պատուին ։ Մեծ տէրութեան , զինուորական հզօր տէրութեան դերն ստանձնել ուզեց ։ այս նպատակին հասնելու համար տասն եւ չորս տարուան մէջ երկու հարիւր եօթը միլիոն ոսկիի պարտքի տակ մտաւ , երկու հզօր կայսրութեանց դաշնակից եղաւ ։ բայց հիմայ ստակ չունի։ Եւ Իտալացիք չեն ուզեր որ ղղջում յայտնեն իրենց ըրածին վրայ , ուրանան անցեալ քաղաքականութիւնին ։ ազգային զգացումը չատ զօրեղ է այս մասին ։

Ո՛չ միայն նախարարապետն այլ եւ ամէն խելահասները համոզուած են թէ կարելի չէ լուրջ կերպով խնայողութեան ձեռնարկել առանց պատերազմական ծախքերու վրայ մեծ զեղչեր ընելու , սակայն ոչ մէկ երեսփոխան թերեւս համարձակի այսպիսի կարծիք մը յայտնել , վախնալով թէ ժողովրդականութիւնը կը կորսնցնէ ։ Բայց կ'երեւի թէ ուշ կամ կանուխ այդ զեղչն ընելու պիտի հարկադրուին Իտալացիք։ նորանոր տուրքեր աւելցնելու կարելիութիւն չկայ ։ եղածներն արդէն դժուարութեամբ կը գանձուին ։ Դուցէ պարտատուրքին պետական թղթերուն վրայ տուրք դնել ։ սակայն այդ տուրքով ալ հաւանօրէն գործերնին չկարենան տեսնել , եւ խնայողութեան հարկադրուին ։

Մինչ Իտալացիք այս մտատանջութիւններուն մէջ են , ահա վերստին կը տարածուի այն լուր թէ թագաւորն հանդիսաւոր կերպով պիտի այցելէ Անգլիոյ թագուհիին ։ Այս տեսակցութիւն բնական է որ ո՛ եւ է կերպով ազդեցութիւն մը չունենար Եւրոպայի քաղաքական կացութեան վրայ ։ Բայց երբեակ-դաշնակցութեան կողմէ ջանքեր պիտի ըլլան մեծ կարեւորութիւն ընծայել այս այցելութեան ։ զայն պիտի ներկայացնեն իբր պատասխան մը Քրօնչդատի ։ —Բայց ի՞նչ կ'ելլէ ասկէ ։ Ո՞չ ապաքէն երբ Գերմանիոյ կայսրն այցելեց Վիզդորիա թագուհիին , չատ ալ ֆրանսական նաւատորմը գնաց ի Բորթմութ ։ Ո՞չ ապաքէն Անգլիոյ թէ՛ մամուլը եւ թէ պետական անձերն յայտարարեցին թէ այն օրն յորում Պ. Քանրօ հաճի այցելել Անգլիոյ, խանդավառ ընդունելութիւն պիտի ըլլայ իրեն ։

Հետեւաբար Ոմպերթօ թագաւորին այցելութիւնն առ Վիզդորիա թագուհին նշանակութիւն չունի ։

——

ՍԵՐՊԻԱ.

Միլան թագաւորին սերպիական քաղաքագիտութենէ հրաժարելու մասին Պելկրատի Սզգ. ժողովին մէջ վիճաբանութեան մը բացուիլը ծանուցուեցաւ ։ Այդ տարօրինակ հրաժարումին պատճառը պարզապէս դրամական խնդիր մըն է։ Նախկին թագաւորը կ'ուզէ՝ հարիւր կամ երկու հարիւր հազար ոսկի առնել եւ ասոր փոխարէն ծախել իր ազգութիւնը ։ կը հրաժարի իր իրաւունքներէն զոր իբր անդամ Սերպիոյ թագաւորական ընտանիքին ունի արքունական թաղին վրայ , կը հրաժարի սահմանադրութեան իրեն տուած իրաւունքէն հակելու զաւկին կրօթութեանը , կը հրաժարի Սերպիա բնակելէ , բացի այն պարագային ուր զաւակը ծանրապէս հիւանդ ըլլայ ։

Դրամական խնդրին համար է որ ազգային ժողովը պիտի վիճաբանի Միլանի պահանջման մասին ։

Սերպիոյ մէջ փաթաք կը տեսնուի վերջնական կերպով աղատիլ Միլանէն եւ կը յուսան որ աղատին միանգամայն Նաթալի թագուհիին անվերջանալի գանգատանքներէն ։

Սերպիոյ նախկին թագաւորին այս ընթացքը տարօրինակ է. պատմութեան մէջ այսպիսի բարոյական անկումի մը երկրորդ օրինակը չկայ ։

ՌՈՒՍԻԱ.

Ռուսիոյ զրական ամէնէն մեծ դէմքերէն միայն , Լէոն Թոլսթոյի մասին վերջերս հակասական լուրեր տարածուեցան։ Ըսուեցաւ թէ արդիւնած է իրեն դուրս ելլել իր հոդերէն . յետոյ այս լուրն ալ հերքուեցաւ ։

Այս լուրերէն ո՞րն ստոյգ , ո՞րը սխալ ըլլալն յայտնի չէ ։ եւ հաւանական է որ Թոլսթոյի դէմ ո՛ եւ է խիստ միջոց ձեռք առնուած չէ։ Բայց նկատողութեան արժանի կէտ մը կայ ։ Երկու ռուսական կարեւոր թերթեր անողոք եւ կրնանք ըսել ամենաստորին ոգւով պատերազմ հրատարակած են ծերունի մեծ մարդասէրին դէմ ։ Այդ թերթերն են Մոսկովէտէ կազէտ եւ Կրաժդանին , որք կառավարութեան մատնանիչ կ'ընեն Թոլսթոյն իբր այնպիսի անձ մը որուն ներկայութիւնը հաւատիկներուն՝ ռուս գեղացիին վտանգաւոր է ։

Մոսկովէտէ կազէտը գրեց թէ Թոլսթոյ մուժիկներու միտքը կը խռովէ , անոնց նիւթապէս օգնութիւն տալով հանդերձ ։ Կրաժդանին կը գոռայ կը գոչէ թէ պէտք է բանտարկել Թոլսթոյը ։

ԳԹԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՄԸ

Բըթի Շանի թատրոնը, հինգշաբթի գիշեր , կը նմանէր խոլոր , խիստ խոլոր չադոյրի մը (պանդոնէօ) . երեւակայեցէք ատոր չուրջը չարուած ֆէնտանները անուշ , համեղ , զեղատեսիլ , եւ յատակը ամէն գոյնէ եւ ամէն տեսակէ ֆոնֆլերներ . ասոնց մէջ խառնեցէք մանուշակի փնջիկներ , եւ ահա գաղափար մը կ'ունենաք այդ գիշերուան սրահին վրայ ։

Ըսելիք չի կայ , ատկէ աւելի փառաւոր եւ փայլուն սրահ մը կազմել դիւրին չէ , եւ Գթասէր Տիկնայք հպարտ ըլլալու են որ ամէն ոք փութացած էր իրենց հրաւէրին պատասխանել ։

Երեկոյթին պատուները ընող էֆֆոֆէներն հաղար կտոր կ'ըլլային իրենց պարտականութիւնը անթերի կատարելու համար ։ Որքան թեթեւաչարժութիւն , որքան հաճոյակատարութիւն , եւ որքան սիրայօժար աչխատութիւն ։

Այտնց կը չնորհաւորենք զիրենք ։

Հակառակ յայտագրին երկարութեան, կարելի չէր նչմարել հանդիսականներուն դէմքերուն վրայ ձանձրոյթի ամենափոքր նչան մը ։ Բնական է . ինչու որ ամէն ոք իր ճաչակին յարմար բան մը գտած էր հոն ։

Դաչնակ , ջութակ , արմօնիում , քօնտր , վիօլօնսել , ձայն, մենախօսութիւն , զաւեչտ . եւ ասոնցմէ գերազոյն բան մը , կանացի գեղեցիկ դէմքեր , որոց՝ չատը մարմարիոնէ ուտերու վրայ , վարդագոյն ճերմակ , պաչտելի եւ արդուղարդի ամէն նրբութիւններով պճնուած ։

Հանդէսը կը բացուի Հոֆֆէյի քայլերգով եւ կ'ունկնդրուի ոանկայ , եւ կը ծափահարուի ջերմապէս ։

Բեմին վրայ երկու Պէէլնէյնի վիթխարի վիչապներ մեծ ու սեւ բերաննին բացած փղոսկրեայ ակռաներով կը ծամծմեն Րաֆֆի «Բօչկոյէ չնորոհնիները» ի ձեռն Տ. Տ. Պէնչի եւ Հէլպիկի ։

Առանցմէ յետոյ ի տես կուգայ Պ. Բօմէօ եւ կ'երգէ Թօսթիի երկու բոմանսներ՝ Բէնսօ եւ «Քոռանդօ տորբան լէ ֆօյլէէ։»

Պ. Բոմէօ խիստ հաւանական է որ իր ցայգերգներով մէկէ աւելի ժիւլիէթներ սիրտը քրքրէ՝ զիչերը մոլիին մէջ Թրուպատուրի մը նման . բայց թատրոնին բեմին վրայ եւ հասարակութեան առջեւ , յուզմունքը չի թողուր որ իր թենօրէնի ձայնը կարծուած արժէքը ուենայ ։

Ցաջող կերպով կատարուեցաւ Բաւվինայի Ատորէմիւսը՝ (քուաթոր) Տ. Տ. Հոգոցեան , Ջութակով , Երկատող Վիոլոնսելով , Պէնչի դաչնամուրով եւ Հէլպիկ արմօնիումով ։

Զորսերգին ալ արժանի են գովեստի, այդ գործիքներուն ներդաչնակութիւնը մինչեւ վերջը վառ պահելնուն համար ։

Երեկոյթին տիրող հրապոյրն էր այն արհեստագէտը որ եռաստղով նչանակուած էր յայտագրին մէջ ։

Կարգացա՞ծ էք Օ'Նէլի «Կարապին երգը» ։ Լաւ , այդ վիպակին հերոսը մեր եռաստղին պէս ջութակահար մը ըլլալու էր , ատկէ աւելին մարդկօրէն անկարելի է ։ Կրկին եւ կրկին ծափահարութեանց փոխարէն կտոր մը եւս գարկաւ եւ գմնդ հիացուց իր տաղանդին ընդարձակութեան վրայ ։

Տիկին Այվազեան կը յառաջանայ բեմին վրայ եւ իր ձայնին վրայ վստահ կ'երգէ Մէյերպէերի Ռոպէր լը Տիաւլի մեծ եղանակը ։ Հանդիսականները չարգանօք կը ծափահարեն ։

Սհաւասիկ Օր. Սէրվանթէս ։ Կուգայ կը գրկէ իր քնարը , եւ լացնել տալու չափ կը սեղմէ զայն ։ Այդ գրկախառնութենէ հրաչալի եղանակ մը դուրս կուգայ որ կ'աքանչացնէ ունկնդիրները, Բայց չատերը դիտեցին որ Օր. Սէրվանթէս , այդ իրիկունը ունէր չդիտեմ ինչ մը որ կը սեղմէր զինքը եւ չունէր այն քմաճոյքը որու վարժեցուցած է զինք ։

Տ. Տ. Ալլահվէրտի , Տօնաթիւս եւ Լինքսէրճի կը ներկայացնեն գաւեչտ մը «Երկու անկողնով սենեակը» ։ Պ. Ալլահվէրտի գոնացուցիչ է իր դերին մէջ ։ Թէեւ իր խաղը չէ ինչ որ կը պահանջուի որ ըլլար , բայց սակայն ներելի է արուեստասէրի մը համար , որ թերեւս առաջին անգամն է որ կը ներկայանայ հասարակութեան ։

Այս գաւեչտով կը վերջանայ առաջին մասը , կէս ժամ դադար ։

Այդ կէս ժամուան մէջ ո՛րքան օրթեակներու գոներ բացուեցան եւ գոցուեցան ։ Զեռքի սեղմուկներ , բարեւներ , ժպիտներ , չարժում ։ Փոխադարձ այցելութիւնք , դիտակներու ելեւէջ ։

Երկրորդ մասը կ'սկսի Օր. Պլյօնի կողմէ արտասանուած մենախօսութեամբ մը , «Երբեք չպիտի կարգուիմ» ։

—Զէ , օրիորդ, մի ընէք , կ'ըսեր քովս նստող կին մը , դուք որ այնքան սիրուն էք , այնքան ճարտասանութեամբ կ'արտասանէք եւ այնքան վայելուչ չարժուածքներ ունիք , մեղք պիտի ըլլայ որ տունը մնաք ։

Իրաւունք տուի այդ տիկնոջ , հակառակ օրիորդին առ երիտասարդս արտայայտած արհամարհանքին ։

Նորէն ի տես կուգան քիչ մը առաջ անուանուած անձինքն , եւ ըստ յայտագրին ամէն մէկը իր տաղանդին կամ կարողութեան նմոյչները կը ցուցնէ եւ կը ծափահարուի ։

Մասնաւոր նչանակութեան արժանի է Տիկին Տալէսիօ որ իր արհեստին բարձրութեամբ կ'ընկերակայի մեներգներու ։

Այս երկրորդ մասին մէջ Եռաստղը վէլընեվէլ վրայ կ'ածէ Շօքէնէ եւ Բօլբէրէ երկու կտորներ , վարպետութեամբ եւ զգայմամբ ։

Երաժչտական բանաստեղծութիւնը զոր Պ. Տօնաթիւս արտասանեց քնարի ընկերակցութեամբ , չատ ճաչակուեցաւ եւ ծափահարութիւններէ ստիպեալ կըրկնեց զայն ։

Նուագը նորէն զարկաւ Ջութակի վրայ կտոր մը, որու աղդեցութիւնը անտարակոյս մինչեւ այս վայրկենիս ամէն ոք պահած է ։

Երեկոյթը վերջացաւ Լապիչի զաւեչտով մը . «Լուրերն վազոյն ոճրը ։»

Օր. Նուրիճան չատ սիրուն Նորին մ'էր . բայց կը ցաւիմ որ նոյն բանը չեմ կրնար ըսել միւաներուն ։

Գեղեցիկ ծաղկեհիւս քնար մը տրուեցաւ Տիկին Այվազեանի , ինչպէս նաեւ մէկ մէկ չքեղ կողով Օր. Սէրվանթէսի , Պլյոնի եւ Նուրիճանի ։

Նուագահանդէսը իր ամբողջութեան մէջ գէշ չէր . բայց աւելի լա՛ւ կ'ըլլար որ միմիայն մէկ տարուած զաւեչտ տրուէր փոխանակ երկուքի ։

Ինչ որ ալ ըլլայ Գթասէր Տիկնայք յաջողութիւն մ'ունեցան՝ իրենց հրաւիրեալներուն գեղեցիկ երեկոյթ մը անցնել տալով , եւ ինչ որ ամենէն կարեւորն է , իրենց բարեգործական նպատակին մէջ աջակցելով գումար մը , որ կարծեմ բաւական կլորիկ եղած է ։

Ց. ԱԼՓԻԱՐ

ՄԱՍԻՆ

Մասիսի Դ . թիւը հրապարակ պիտի ելլէ ՑԱՌԱՋԻԿՑ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ , 10 ՄԱՐՏ , հետեւեալ բովանդակութեամբ .

Բժչկութիւնը արեւելեան վերածուած՝ հայ բժչկաց մէջ ԴՐԻԴՈՐ ՋՕՀՐԱՊ

Սեւ Հարսը (քերթուած) Մ. ԱՃԷՄԵԱՆ

Կանանք՝ մեր վարժարանաց մէջ (Բանբերձութիւն) Ց. Ն. ՄՕՍՏԻՉԵԱՆ

Դուք Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

Մեր զրականութիւնը ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ

Սիրահարութիւն ԱՂԵՔ . Դ . ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Հովկուլը ՏԻԳՐԱՆ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ

Մեր հոդիներն վրայ ՄՈՒՐԱԿ

ԹԵՐԹՕՆ "ՀԱՅՐԵՆԻՔ„ի (8)

ԹՈՒՂԹԻ ՓԱՌՔ

ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ՎԻՊԱԿ

— Սիրուն դէմքով տղայ մըն է , ըսաւ ինքնին , եւ մարդ քնաղդրէն, զրեթէ ակամայ կը նայի ամէն սիրուն բաներուն . չատ հաւանականաբար այդ աղջիկն ալ իրեն կը նայի ինչպէս ես կը նայիմ չատ մը սիրուն աղջիկներու , առանց մանաւանդ զգացումէ մը զրդուած ըլլալու ։ Այնուհետեւ , եթէ նոյն իսկ պղտիկ համակրութիւն մը ունի ասոր համար , երբ ատիթ ունենայ բաղդատութիւն մը ընելու իմ եւ անոր մէջ , կարելի՞ բան է որ այնչափ ապուշ ընտրութիւն մը ընէ ։

Եւ բարձր ձայնով .

— Ամէնքն այդչա՞փ է ։ Ուրիչ ապացոյց չունի՞ս ։

— Ուրիչ ի՞նչ ապացոյց կ'ուզես ։

— Ինչ որ է ։ Այսօր կրնա՞նք զայն տեսնել ։

— Հաւանականաբար ։ Անպատճառ դուրս կ'ելլեն ։

— Երթանք այն ատեն ։

Դուրս ելան , ժամը լինը կար ։ Թրամվէյին համբան բռնելով դէպի Մեծ փողոցն ուղղուեցան ։ Երկուքն ալ չէին խօսեր , իրենք իրենց մէջ ամփոփուած։ Այդ պղտիկ խօսակցութիւնը Արամի սենեակին մէջ վերջնականապէս վառած էր երկուքին ալ սրտին մէջ ։ ինչ որ մնալ միայն սկըսած էր մինչեւ այն ատեն , երկուքին ալ անձնասիրութիւնը զրդռած էր ։ «Ի՞նչ , կ'ըսէր Արամ որուն ազնուապետական բնազդներն ու չիսացած տղու չարութիւնները արթնցած էին, աս խլլռան ալ մա՛րդ է եղեր ։ զրպիտութեան քննութիւն չէ ասիկա ։ ես անոր խերը կ'անիծեմ ։» Ու Վահան , իր մտածողի աղնուականութեան ներշնչած արհամարհանքովը . «Կարելի՞ բան է , կ'ըսէր , որ մարդու մը բոլոր յատկութիւններն անտես առնուին որովհետեւ քիթը քիչ մը ծուռ է կամ բերանը խոչոր . սէրը գիծերու վրա՞յ հաստատուած է ։»

Ֆրանսական թատրոնին դրան առջեւ Վահան Արամին թեւէն զարկաւ ու ականջէն .

— Եղբա՛յրն է , Արամ , անոր եղբա՛յրն է ։

Օթեակին երիտասարդն էր որ մեկնումի հետ կը խօսակցէր ։

— Այո , Շաւարշն է , մրմռաց Արամ։

— Խոստացած էիր որ պիտ ներկայացնես ։

— Եկուր ։

Շաւարշ չափազանց զբաղած կ'երեւէր իր խօսակցութեամբ։ Արամ , անոր ուսին կամաց մը դպչելով ։

— Բաւական , սիրելիս, խօսակցութիւնդ ընդմիջելուս ։ քեզի «էքզէմէ» մը պիտի ընեմ , կը ներկայացնեմ քեզի իմ պատուական բարեկամս եւ հանրածանօթ զրագէտ (այս բառերուն ժպիտ մը չկրցաւ զսպել) Պ. Վահան Երամեան ։

Ու Վահանին դառնալով ։

— Պարոն Շաւարշ Թիւլպէնտճեան ։

Վահան, մինչեւ ականջները կարմրած, հաղիւ կրցաւ քանի մը բառ թոթովել ի պատասխան զովաբանութեանց հեղեղին զոր Շաւարշ իր վրայ կը թափէր ։

— Ո՛րչափ կ'ուզէի զձեզ ճանչնալու պատիւն ունենալ ։ Ձեր գրածները կը կարդանք միշտ ու կը աքանչանանք ... հրաչալի գրիչ մը ունիք , պարոն Երամեան ... հաւատացէք, ձեր հիացողներէն մէկն եմ , անկեղծօրէն ։

Եւ Վահան , ամչնալով , զրեթէ գետինը նայելով ։

— Կ'աղաչեմ , ինչ կ'ըսէք , չատ նեղողմիտ էք ... տղայական բաներ են... կը չափազանցէք ...

— Բանաստեղծական ալ դէմք մը ունիք , ձեր գրուածներուն արժանի դէմք մը ։ քիչ մը մաղերնիդ երկնցուցէք, պըզտիկ սիրուն ակնոց մըն ալ , կատարեալ «տոքթէօ» կ'ըլլաք այն ատեն ։

Վահան Շաւարշը գրկելու , համբուրելու բաղձանքներ կ'ունենար այս խօսքերուն ։

Ցանկարծ , մոռցուած բան մը յիչելու պէս , Շաւարշ թեւը առաւ Վահանն ու,

— Եկէք , ըսաւ , Արամ , դուն ալ եկուր , քաֆէ-ըըին մտնենք . քոյրս հոն է, զձեզ ներկայացնեմ իրեն , ան ալ կը փափաքի զձեզ տեսնել ։

Վահան ծունկերուն վրայ տկարութիւն մը եւ սրունգներուն մէջ դող մը զգաց . սիրտը կուրծքին մէջ վեր վեր կը նետուէր ինչպէս միսի կտոր մը եռացող ջուրի մէջ . երեսը խեցգետնի գոյն առած էր ։ Ուրախութեան հեղեղումէ մը չուարման ու սարսափի մէջ զահավիժում մը կ'ունենար փոխ առ փոխ ։ Ի՞նչ պիտի ըլլար ... Հիմայ ամէն բան պիտի ուրուէր ։ Խնդ բան մը պիտի ընէ՞ր արդեօք, իր վրայ լաւ գաղափար պիտի տա՞ր , մարդու մէջ չմտած տղու անճարակութիւնն ու վայրենութիւնը պիտի երեւան հանէ՞ր ։ Ի՞նչ պիտի խօսէր, ի՞նչպէս պիտի վարուէր ։ Մինչեւ իսկ կը խորհէր թէ ի՞նչ պիտի ըսէր ներկայացուած միջոցին. կը ջանար լաւագոյն բանաձեւը գտնել. եւ այս ամէնքն այն երկվայրկեանին մէջ որ տեւեց թատրոնին դռնէն մինչեւ ծաղարանին դուռը ։

Շաւարշ, — սիրուն չնորհալի տղայ մը, չափազանց բարի, աղնիւ, քաղաքավար , գնահատելու , համակրելու , հիանալու դիւրապատրաստ , պարզ ու անուշ հոդի մը, առանց մտքի հարուստ պաչարով մը ճոխացած ըլլալու , մարդկային դառնուկ մը, հեղ ու բարեմիտ , — ժառանգաւ պզտիկ կլոր սեղանի մը որուն չուրջը նստած էին իր քոյրն ու հայրը . եւ մինչ Արամ անոնց ձեռքը կը սեղմէր իբր զանոնք արդէն ճանչցող մը, հանդիսաւոր ձեւով , ձեռքի լայն չարժումով մը ըսաւ.

— Վահան Երամեան ... Առանց ածականի ։

Ու ժպտեցաւ , որպէս թէ փառաւոր գիւտ մը ըրած ըլլար. ու զատ զատ կրկնեց զայն հօրը , քրոջն ու Արամին ։

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ

(Շարունակելի)

AUX FABRIQUES RÉUNIES

Ո ՇՆՈՀԱԿԱԼ ԺՈՂՈՎՈՒ

330, ՊԵՏ. ՔԱՂ. ԹՈՄԱՅԻ ՓՈՂ., ՎԱՐԴԱՆԻ ԵՒՆՍՓ ՓՈՏ.

ՎԱՂՎԱՎ ԺՈՂՈՎՈՒ Ո

ՀՈՍ ՎԱՂՋԱՆՈՑ ՊԱՐՈՆ ՏԵՐ ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՀԱՄԱՐ

ՎԱՂՎԱՎ ԺՈՂՈՎՈՒ Ո ՇՆՈՀԱԿԱԼ

ՎԱՂՎԱՎ ԺՈՂՈՎՈՒ Ո ՇՆՈՀԱԿԱԼ

ՎԱՂՎԱՎ ԺՈՂՈՎՈՒ Ո ՇՆՈՀԱԿԱԼ

ՀԱՅԱԶՆ ՂՈՓԸ ՅԱՅՍՈՀՏՅԱՆ

ՂՕՎՈՒՏՎԱԿՈՒ ՁՁՄ

ՆԻՒԹԵՐ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՆՔԱՐԱՆԱՅԻՆ

ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀՈՒՍԱՓԱՅԻՆ ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀ

ՏՊԱՐԱՊ

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդ փողոց Գիւրոյ, Հանդէպ յարդ Սուլթան (Ունի ճ Ասլէր)

Տարածած այս անգամ կրկին Թագաւորական Նորոյ Հաստատութեան իր իւր բազմազիր յաճախորդաց իբր, տպագրեցաւ հրատարակեալ եւ հրատարակեալ ցանկ մը, ուր ամենայն ոք, որ ունի հաճոյք գնել գլուխ (հնչուն արծաթով եւ), եւ նոյնպէս ընտրանի ցուցակներ ի տպագրութեան (հնչուն այժմ ՀԱՅԵՐԷՆ), Տիեզ, Տեսարժան Հրաշալիքներ, Շրջաբերականներ, Տպագրութիւններ, Հաշուեցոյցներ, Հաշուապահներ, Հաշուեկշիռներ, Դրամագլուխներ, Ընկերակցութիւններ, Ապահովագրութիւններ, Ընդհանուր Ներկայացուցիչներ, Գործակատարներ, Հաշուապահներ, Դրամատներ, Ներկայացուցիչներ, Տպագրութիւններ, Հրատարակիչներ, Հրատարակութիւններ, Գրավաճառներ, Հաշուեցոյցներ, Հաշուապահ